

Martos

Garabonciás a kölyök,
Martosra jár, hogyha köhög,
lándzsás útifű teától
meggyógyul ő, szeme lángol.

Sárkánytojást ad Martosnak,
szerencsepátkót száználcat,
ragyog a nép szeme, szája,
rántotta lesz vacsorára.

Ki van fújva már a tojás,
kezdődhet a földindulás,
sárkánytojást patkol Martos,
népe így lesz híres, rangos.

Alsóbodok

Bátor község Alsóbodok,
súlyomszárnyon száll az ének,
hálát adnak minden este
a magyarok Istenének.

Itt helyezték nyugalomra
Esterházy Jánost végül,
csillagként ragyog odafönn,
mikor az ég elsötétül.

Alsócsitár

A Zsibrica hegy oldalán
énekbe kezd Alsócsitár.
Halk a dallam, minden rendben,
nehogy a csönd felébredjen.

De szeretnék csillag lenni,
tudom, fázós valamennyi.
Mindegyik gomb, szól egy barát,
s begombolja az éjszakát.

Babindál

Babindál, Babindál,
a Fiastyúk
éjjel-nappal
Asszony-völgyben
kapirgál.

Varjú károg, nincs itt török,
elkaplak én, ha felnövök.

Babindál, Babindál,
fán csücsülve
Péterke, Pál
a lábával
kalimpál.

Bokor zizeg, ha felébred,
visszafelesel a szélnek.

*Udvarhelyi András***„Az irodalom és az italianisztika hűségese szeretője vagyok”***Udvarhelyi András beszélgetése Madarász Imrével, a Debreceni Egyetem Italianisztika tanszékének professzorával*

Madarász Imrével való beszélgetéshez minden feltétel adott volt. Az ideális helyszín egy patinás, régmúltat idéző kávéház. Méghozzá Budapesten a Central, ahol a XX. elején vendég volt a költő és szerkesztő, Kiss József, a Hét és Ady meg Kosztolányi, Karinthy, a Nyugat írói és költői. Így tehát a génus loci, azaz a hely szellemei is szinte köteleztek bennünket, hogy Szép Beszélgetést folytassunk. Nos, Madarász Imréről még el kell mondjam, hogy ő az egyik legszorgalmasabb, leglelkesebb irodalomtörténészünk, esszéírónk, akinek 1984 és 2019 között 1740 publikációja, 33 könyve jelent meg, több mint 150 könyv megszületésénél bábáskodott, és ő talán az olasz irodalom legavatottabb hazai népszerűsítője. A téma is izgalmas, legalábbis az irodalomszeretőknek, hiszen Madarász Imre főleg az itáliai irodalom, a humanizmus, a reneszánsz és a romantika és felvilágosodás, no meg a magyar és olasz irodalmi kapcsolatok fontos tárgykörében járatos. Magamat fényezni nem akarom, én csak 40 éve beszélgetek hivatás-szerűen és meg kell valljam, szerencsésnek éreztem magam, hogy kérdezhettem a tanár urat, tanulhatok tőle. A tanár úr tud az újságírókkal bántani, nemcsak azzal, hogy ő fizette a kávémat, hanem azzal is, hogy nem kellett kihúzni a szavakat, kéretlenül is dőlt belőle a szó. Érződött, életének lényegéről, az irodalomról, az olvasás gyönyörűségéről mesélt és a szabadság fontosságáról, de azért néha kérdezni is engedett. Ha most mindezt olvassa valaki, azt mondhatja, hogy túlzás s gyanús ez a lelkesedésem. Nos, az alábbi interjú talán bizonyítja, hogy elfogultságom megalapozott.

– *Tanár úr! Az egyik legalaposabb és legszínvonalasabb interjú, amit készítettek veled 1999-ben jelent meg Az emberélet újtának felén címmel. Beszélgetőpartnered, egyetemi társad és barátod, Szappanos Gábor író, tanár, szerkesztő, aki, mivel jól ismer téged, jól kérdezett és életeddel és műveiddel kapcsolatos szinte minden fontosabb kérdésére kimerítő részletességgel válaszoltál. Ezután interjút készíteni veled, meglehetősen nagy vakmerőségre vall. De hát azóta eltelt húsz év és mivel éppen ebből a beszélgetésből tudom, hogy elved az idősebb Pliniustól eltanult Nulla dies sine linea, azaz egyetlen nap se teljék írás nélkül, ebből joggal következtethetek, hogy azóta újabb előadások százait tartottad, újabb cikkek, tanulmányok százait írtad, 19 újabb könyved jelent meg. Van tehát, miről Szép Beszélgetniünk. De mert egyetlen témáról is nagy regegyeket tudsz mesélni, azt javasolom, szűkítsük le eszmecserénket. Beszélgessünk most*

csak az Olvasó Madarász Imréről. Hiszen egyrészt azt nyilatkoztad, hogy „Ma kevés olyan megszállott olvasó van, mint én”, másrészt miközben olvasmányaidról beszélsz, jobban megismerhetünk, ráadásul a te estedben is igaz, megmondom, mit olvasol, megmondom, ki vagy. Harmadrészt nevezhetjük beszélgetésünket olvasási tanácsadó tan-interjúnak, amiből meggyőződésem, hogy a gyakorlott olvasók is profitálhatnak. Nos, emlékszel, hogy mi volt a kezdet, ki lökött a betürengetegbe, hogyan tanultál meg eligazodni, hogyan lett azóta is mindennapi tevékenységed az olvasás?

– A könyvekkel való kapcsolatomban, illetve a könyvek iránti szeretetemben az idők homályába vész. Ha azt mondanám, hogy szinte egyidős velem, magammal, akkor nagyon nem túloznék. Úgy kezdődött, hogy még beszélni sem tudtam, amikor a drága édesanyám meséket olvasott nekem. Ezek életem legmeghittebb órái voltak. Soha nem felejttem el. Feltehetően még nem is értettem, mit mesél, de azt, hogy ott lehettem vele, hallottam őt és láttam, hogy a mesék, ezek a csodák, ezek a szépségek a könyvekből származnak, ez engem egy életre eljegyzett a könyvekkel, az olvasással. Az biztos, hogy később is állandósult ez a kapcsolat a könyvekkel. Édesanyám tehát sokat olvasott nekem. Rajongtam a mesékért. Imádtam a *Grimm*-meséket, *Benedek Elek* apó meséit. Faltam a meséket a *Mici Mackótól Pinocchio*ig. Ez a mesészeretet megmaradt felnőtt koromra is és magam is mesélővé váltam. Csak érdekességként jegyzem meg, hogy később *Pinocchio*ról írtam is és egy tanítványom javaslatomra értekezést is írt róla. Valószínűleg *Pinocchio* volt az első kapcsolatomban az olasz irodalommal. Nagyon szerettem a meséket hallgatni, amikor pedig megtanultam írni, olvasni, már magam is elkezdtem magamnak olvasni. Sőt magam is kitaláltam történeteket, amikkel később diákársaimat szórakoztattam. Már korán rájöttem, hogy az emberek, akár gyerekek, akár felnőttek imádják a mesét.

– *Én is most egy szórakoztató, Madrász-tanmesét hallgatok.*

– Még nem tudtam rendesen írni, még nem voltam alfabetizált ember, még csak nagybetűket tudtam írni, de már írtam magam kitalálta meséket. Már akkor nagyon szerettem mesélni, tehát az előadói, tanári énem már korán kifejlődött. Vagy az édesanyámnak meséltem, ő pedig türelmesen meghallgatta, vagy nálam is kisebb gyerekeknek. Nekem testvérem nincs. Magányos kisgyerek voltam. Ez is arra predesztinált, hogy a könyvek felé fordultam. Mert hát, kivel játszottam volna? A könyvek maradtak a legjobb barátaim. És persze, el kezdtem gyűjteni a könyveket, ma már húszezeröttszáz könyvem van. Talán a legnagyobb magánkönyvtár...

– *Elszomorítalak, Pomogáts Béla irodalomtörténésznek több, mint harmincezer.*

– Szent Isten! El tudom képzelni, hogy 30 000 könyvnek milyen sok hely kell, milyen fázasztó a rendben tartása. Örömmön lakom egy háromszintes házban. Mindenütt vannak könyvek.

– *Gondolom, időnként kiderül, különösen, amikor rendezned kell, porolni vagy amikor keresel egy-egy könyvet, amiről tudod, hogy biztosan megvan, de nem találsz, hogy „teher is de kincs is” a könyvtár.*

– Valóban, nekem a könyv teher is, de kincs is. Élvezeti cikk és egyben munkaeszköz is. Borzasztó nagy segítség. Hiszen gondold meg, mint irodalomtörténésznek nagyon sokat kell olvasnom, tudnom kell megtalálni a megfelelő idézeteket. Szeretem, ha közel vannak a művek, amik tanulmányaimhoz, cikkeimhez kellenek, a szakirodalom. A 20500 könyvemből 3500 olasznyelvű és több száz, ami magyarul írt olasz tárgyú. Óriási dolog, hogy nem mindig kell könyvtárba járnom. Tehát a könyvtári munkának, amit a legtöbb kollégámnak a közkönyvtárakban eltölt, azt én megspórolom, ez a munka elvégezhető a saját magánkönyvtáramban. Az az igazság, hogy az olvasás és az írás végig kísérte életemet nagyrészt. Az én életemben eluralkodtak a könyvek.

– *Furkó Zoltán, aki azon ritka újságírók közé tartozott, akivel Márai Sándor szóba állt. Köztudott, Márai nem szerette az újságírókat. Nos Furkó mesélte, hogy az író San Diegói könyvtárában alig kétszáz mű volt. Mert azt tartotta, hogy ne a tárgyak uralkodjanak rajtunk. Mi uralkodjunk a tárgyakon. Legalább olyan szorgalmas olvasó volt, mint te, ugyanakkor szorgalmas könyvtárba járó író. Európa és Amerika sok nagyírú könyvtárában megfordult. Faludy György szintén szenvedélyes olvasó volt, könyvtárba járó, de ugyanakkor nagy könyvgyűjtő is. Mindenki másként csinálja...*

– Embere válogatja, hogy kinek mekkora magánkönyvtára van. Könyvtárban ugyanúgy lehet olvasni, mint otthon. Nekem a könyv munkaeszköz is. És igyekszem rendet tartani a könyvtáramban. A közkönyvtárakban nem lehet, amit bevallok, hogy grafitceruzával teszek jelöléseket a könyveimben. Van, aki elítéli, de én tollal soha nem írok bele. Ezt azért teszem, mert például recenzióimhoz, amelyeket ezres nagyságrendben írtam, könnyebben megtaláljam az idézni valókat. Ha felhasználom a szövegeket a tanulmányomban, akkor nagy könnyebbség, hogy gyorsan megtalálom.

– *Volt egy Batári Gyula nevű irodalmár, aki sok íróval készített interjúkat, kedvenc könyveikről. Ezeket kiadta két kötetben. Popper Péter is az Ők én vagyok című kötetében felsorolja 33 kedvenc olvasmányát. De Németh László Minőség forradalma és Füst Milán Látomás és indult a művészetben is tekinthető olvasási útikalauznak is. Sok hozzájuk hasonló útbaigazító könyvecske van. Ide sorolom most már a te olasz irodalomtörténeted és Irodalomkönyvecskédet. Az írói visszaemlékezésekből kiolvasható, hogy a gyermekkorban olvasott írók, - Verne, May Károly, Defoe, Jókai, Benedek Elek, Kipling - többé kevésbé azonosak mindegyiküknél.*

– Attól kezdve, hogy megtanultam írni és olvasni, az életem szinte másból sem állt, minthogy könyveket olvastam és írtam. Fialat korom óta szorgalmas naplóíró is vagyok. Nagyobb gyerekként érdekelték a vadászkalandokról szóló könyvek. Például nálunk alig ismert szerzőnek, *Róna István*nak voltak izgalmas vadászkaland történetei, és kedvenceim voltak *Kittenberger Kálmán*, *Széchenyi Zsigmond* művei. Rettentően érdekelt minden, ami a tengeri kalandokkal kapcsolatos. Említetted *Defoe*-t. *Robinson* annyira kedvenc könyveim közé tartozik, hogy most nemrég, megjelenésének 300. évfordulójára, írtam róla az egr irodalmi folyóiratba, az *Agriába*. Nagyon szeret-

tem *Stevenson Kincses szigetét*, *Melville-től* a *Moby Dicket*, amely 200 éve jelent meg, erről is írtam az Agriába. Először csak ifjúsági változatát olvastam, aztán a felnőtt változatot. Sokszor írok évfordulós cikkeket, ha nem olasz témákról van szó. Imádtam a történelmi regényeket, természetesen *Gárdonyi Géza* könyveit: az *Egri csillagokat*, A láthatatlan embert, *Az Isten rabjait*. *Hegedűs Gézától* többek között a *Milétoszi hajóst*, *Az erdőn-túli veszedelmet*.

És feltétlenül meg kell említenem Karczag Györgyöt. Sajnos megfellebbeztek róla. Akit bizonyos módon én fedeztem fel, írtam róla tanulmányt. A 70-es években élt, nagyon fiatalon, 37 évesen meghalt, kiváló író volt.

– *Nem is hallottam róla.*

– Ezzel nem vagy egyedül. A magyar és világirodalomban és persze az olaszban is sok felfedezni való van még. Szerintem a valaha megjelent ifjúsági regények egyik legkiválóbbika. Történelmi regény, címe a: *Zúgó nyilak*, amely a tatárjárás koráról szól. Írt *Aba Sámuelről* is, *A trónon harmadik* címmel. És izgalmas volt az *Idegen páncélban* is. Ezek a könyvek nagyon nagy hatással voltak rám. Azt mondhatom, hogy kezdtek kialakulni bennem az érdeklődések, tendenciák, amelyek később lettek jellemzők rám. Természetesen igazán nagy élményem a klasszikus irodalom lett. Irodalmat tanulni még itt, Magyarországon kezdtem és amikor kimentem 13 évesen Itáliába, Milánóba, már egy érdeklődő, kíváncsi sokat olvasó kamasz voltam. Megtanultam olaszul, ott fejeztem be az általános iskolát, és ott tanultam humán gimnáziumban, akkor aztán teljesen eljegyződtem a klasszikus és az olasz irodalommal. Milánóban kezdtem egyetemi tanulmányaimat, amit aztán Budapesten, az ELTE bölcsészkarán fejeztem be, olasz–magyar szakon.

– *Álljunk meg egy pillanatra, hadd mondjak egy tanulságos történetet. Egy magyar-történelem szakos osztálytársamnál megláttam a 100 híres regényt. No, gondoltam magamban, levizsgáztatom magam, mit olvastam ezekből. Kiderült, hogy 60-at olvastam, 40-et nem. Igen ám, de amikor kutatni kezdtem emlékezetemben, hogy mire emlékszem a 60 olvasott könyvből, megrökönyödve tapasztaltam, hogy alig valamire. Nagyon szomorú lettem. Amit olvastam, arra alig emlékeztem, valami halvány jó vagy rossz emlék derengett, amit nem olvastam, azokról pedig legfeljebb címük és szerzőik szerint emlékeztem. Te, aki gyakorlott, szorgalmas olvasó vagy, hogy vagy ezzel? Mennyi marad meg a könyvekből emlékezetedben?*

– Ez nagyon érdekes dolog. Minél korábban olvastam egy könyvet, minél fiatalabb voltam, annál jobban emlékszem rá. Annyira fotografikus memóriám volt gyermek és kamaszkoromban, hogy mindig elkápráztattam az édesanyámat azzal, hogy *Jókai Mórnak* a *Szegény gazdagok* regényéből bekezdéseket mondtam el. Rendkívüli memóriám volt. Annyira megjegyeztem az olvasottakat, hogy később ennek nagyon nagy hasznát vettem. Tanítványaim és kollégáim is elámultak, mennyit tudok idézni.

– *Valóban így lehet, mert írásaidban is sok az idézet, de nem zavaró, mert alátámasztja gondolataidat, hiszen ezek az idézetek szervesen beépültek írásaidba, szinte*

saját gondolataidnak tekinthetők. Ahogy a pszichológusok mondják interiorizáltad, magadévá tetted őket.

– Mielőtt azonban nagyon dicsekvésnek vennéd szavaimat, közlöm, hogy minél közelebb érünk a jelenhez, annál feledékenyebb vagyok. Tehát azokat a műveket, amelyeket mostanában olvastam, már sokkal kevésbé maradnak meg bennem. Fordítva van, mint az ember gondolná, hogy amit nemrég olvastam, arra jobban emlékszem, mint a régebbiekre. Nem. Amit régen olvastam, arra emlékszem jobban, amit nemrég olvastam, jobban elfelejtem. Egyébként hadd idézzem *Gárdonyi Gézát*, akinek titkos naplója is kedvenc olvasmányom. Egész életművét is nagyon szeretem gyerekkorom óta. Azt mondja, hogy amely művet nem akarja elolvasni még egyszer, azt egyszer sem volt érdemes.

– *Érdekes, nekem van egy hasonló személyes könyv-rangsorolásom: egyszer sem elolvasandó, egyszer és többször elolvasandó. Sőt van egy sufni könyvtáram, ahová a másodrendű szerzők könyveit száműzöm, mert könyvet kidobni bűn. De ehhez sok évi olvasási gyakorlat szükséges, valami ráérzés féle, mi a jó és mi a rossz.*

– Én nemcsak olvasó vagyok, hanem újraolvasó is. Vannak alapművek, amelyeket megszámlálhatatlanul sokszor olvastam, olvasok és ez is hozzájárul ahhoz, hogy ne felejtsem el. Itt nemcsak a világirodalom és benne a magyar és az olasz irodalom klasszikus műveire kell gondolnod, hanem ezekről a művekről írott monográfiákra vagy pedig a szerzőkről szóló életrajzokra. Újra és újra elolvasom őket.

– *Ez a beszélgetés taninterjú is, olvasási tanácsadó. Légy oly jó, sorolj fel néhány újra olvasandó kedvencedet. Azt mondja Benedek István tudománytörténész, hogy az igazán fontos könyvek utolérnek bennünket. De nem árt, ha van olvasási tanácsadó. Hogy vagy te ezzel?*

– Nézd, a bőség zavarával küszködöm. De párat azért említek. Mondtam, hogy újra meg újra olvastam *Jókai Mórt*. Mennyi, de mennyi fantasztikus, mélységet, érdekességet, szépséget fedeztek fel benne, újra meg újra olvasva, amelyek messze túl mutatnak egy nagy mesemondón. De megvallom *Eötvös Józsefet* is és *Kölcsey Parainésisét* is időről-időre újra olvasom. És ez csak a magyar irodalom, melyben rengeteg újraolvasandó mű található. De ott van a világirodalom végtelenje. Ilyen újraolvasott könyv *Melville Moby Dickje*, amely egy kamaszgyereknek izgalmas bálnavadász, kalandregény. Egy felnőtt embernek újra olvasva, mélységesen mély komplexitású, filozofikus mű, nem véletlen, hogy olasz irodalomtörténészek - nem tévedés - az *Dante Isten Színjátékához* hasonlították.

– *Az élet, a küzdelem értelme és értelmetlensége olvasható benne, mint Hemingway Az öreg halász és tengerében, Santiago küzdelme a nagy hallal.*

– *Melville is végső kérdésekre igyekszik választ adni. Említettem már a Robinsont. Mikor kisfiú voltam arról álmodoztam, hogy milyen csodálatos lenne egy lakatlan szigeten élni. Édesapám próbálta megmagyarázni, hogy nem lenne túl komfortos ott,*

de nem lehetett legyőzni bennem ezt a vágyódást. Ma azt mondom, az emberélet útjának felén túl, hogy a *Robinson* az individualizmusnak, de ugyanakkor a humanitásnak is kifejezője, az önerejéből megdicsőülő ember regénye. És mindemellett a csakis a társadalom produktumai révén a legmostohább körülmények között is érvényesülő, embernek maradni tudó ember apoteózisa. Nagyon mély filozófiai mű. Említettem neked a Pinocciót. Csak a legegyszerűbbnek látszó történetekhez térjünk vissza. Néhány felnőtt mosolyog, hogy egy aranyos gyermekmese és közben sokkal több annál. Tanítványom, *Zsiros Andrea* írt erről egy könyvet és olyan szimbólumrendszert, olyan vallási, mitológiai, kultúrtörténeti reminiszenciákat, motívumokat talált, hogy igenis felnőtt műnek is felfogható.

– *Hasonlóképpen voltam Saint Exupery Kis hercegével vagy Wilde Boldog hercegével, de hadd említsem Herczeg Ferenc wilde-i mélységű meséjét, a Himlő-utcát. Ezek mind-mind felnőtt olvasmányok is.*

– Hát az olasz irodalomban teljesen nyilvánvaló, hogy Dante Isteni Színhátékához fel kell nőni. A kisiskolás még nem értheti. Újra és újra olvasom és minden egyes olvasással gazdagabb leszek. Minden olvasáskor elragad a szöveg. Tulajdonképpen azt mondhatom, hogy amely műveket én igazán nagy és klasszikus műveknek tartok a magyar, az olasz vagy a világirodalomban, azok mind olyan művek, amelyeket újra kell és újra lehet olvasni, mert másodszor és harmadszor is nagy élmény. Az irodalom és az az italianisztika hűségese szeretője vagyok.

– *Ha már Danténál tartunk. A forgatókönyvünk szerint most már illő az olasz irodalomról is beszélgetniünk, hiszen Fortuna asszonyság kedvence vagy, irigylésre méltó, hogy 1975 és 82 között Milánóban élhettél. Mennyire alakította gondolkodásodat Olaszország és az olasz irodalom?*

– Az történt, hogy édesapámat, aki egy külkereskedelmi vállalatnak megbízott képviselője volt, kiküldték Milánóba. Édesanyám a titkárnője volt. A lakásban volt az iroda. Nem emigrálás vagy disszidálás volt, hanem hivatalosan külszolgálatban voltunk kint. Én, mint már meséltem, ott végeztem tanulmányaim nagy részét. Ezek a legfogékonyabb éveim voltak. 13 évesen mentem oda és 20 éves voltam, amikor visszajöttem. Gyerek voltam, amikor kimentem és felnőtt, amikor hazajöttem. Eszembe sem jutott, hogy kint maradhatnék. Olaszország mindent átalakított bennem és körülöttem. Persze a könyvek szeretetét magammal vittem. Persze, ha nem mentem volna Milánóba, akkor is valami irodalmárfele lettem volna, irodalomtanár, irodalomtörténész, de persze nem az olasz irodalommal foglalkoztam volna. Ehhez az kellett, hogy úgy megtanuljam, szinte anyanyelvi szinten a nyelvet, hogy tudtam és tudok olaszul gondolkodni. Így csak fiatal korban lehet megtanulni egy nyelvet. Kiküldhetnének akárhová, nem tanulhatnék meg már így egy nyelvet soha, mint Milánóban én az olaszt. Olaszországi életem egész életemre eljegyzett az olasz irodalommal.

És hogy konkrétumot is mondjak. Például *Vittorio Alfieri*, aki legkedvesebb klasszi-

kusom, akiről öt könyvet írtam a 33 önálló könyvem közül, és legalább 11 könyvemben foglalkoztam külön vele, ő tinédzser korom óta a legkedvesebb szerzőm. Hűségese voltam és vagyok, szerelmeim állandók maradtak. Én az irodalom és benne az olasz irodalom hűségese szeretője vagyok. Italianista lettem.

– *Amikor nemrégiben Egerben jártunk, Ködöböcz Gábor tanár úr 60. születésnapjára rendezett összejövetelen, odafelé menet olyan lelkesedéssel meséltél Machiavelliről, Boccaccióról, hogy önkéntelenül Dante útikalauza, Vergilius jutott eszembe. Legyel most te vezetőm az olasz irodalom rengetegében. Meséld el, hogyan fogjunk hozzá az olasz irodalom olvasásához, mit és hogyan olvassunk.*

– Nézd, nagyon nehéz helyzetbe hoztál, mert olyasmiről kell beszélnem, ami önreklámozásnak tűnhet. De rá fogsz jönni, hogy ezt nem kerülhetem meg. Tudniillik, ha valaki az olasz irodalommal akar ismerkedni, akkor mindenekelőtt olasz irodalomtörténetet kell olvasnia. Hogy lássa, melyek az olasz irodalom nagy korszakai, fő irányzatai, fontosabb alkotói és művei. Ilyen olasz irodalomtörténet Magyarországon nemzedékek óta nem volt 1993-ig, míg meg nem írtam. Azóta hat kiadásban jelent meg. Amikor 1982-ben hazajöttem és 83-ban elkezdtem az ELTÉN magyar-olasz szakra járni, akkor vagy az olasz nyelven megjelent irodalomtörtéti szintéziseket olvastunk, már aki tudta olvasni. Én hoztam magammal ilyen műveket vagy kikölcsönözték a tanszéki könyvtárból, vagy elővették Radó Antalnak, a XIX. század végén írott olasz irodalomtörténetét, ami igen nehézkes, csikorgó stílusú, nehezen olvasható, de adatgazdag mű volt. És akkor szabtam ki magamra azt az istenkísértő feladatot, ahogy később a sajtó nevezte, hogy megírom én az olasz irodalom történetét, úgy, hogy 1991 és 1993 között megszülettem és 93-ban meg is jelent. Azóta hat kiadásban. Nemzedékek mulasztását pótolta.

– *Udvariatlan a kérdésem. Nem volt nagy vakmerőség 31 éves korodban egy ilyen összefoglaló művet írni? Habár van rá példa irodalomtörténetünkben, Szerb Antal, aki 30 évesen írta meg A Magyar irodalomtörténetét.*

– Abszolút vakmerőség volt. Istenkísértés. De ne haragudj, erre csak azt tudom válaszolni: mire vártam volna? Nagy professzorok, nagy tudósok, akiknek egész életük állt rendelkezésre, nem írták meg. Akkor én meddig várjak? Várjak arra, hogy megöregedjek? Nekem szükségem volt erre a könyvre, mert a saját magam és tanítványaim számára is el akartam rendezni az olasz irodalmat, hiszen akkor kezdtem el tanítani. 1993-ban én szerveztem meg és én alapítottam meg Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen az olasz tanszéket. Hát, szükség volt erre a könyvre, tanítási eszköz volt. De azért is meg kellett írnom, mert a 90-es évek eleje volt a magyar italianisztika felszálló ága. Ne felejtse el, hogy ekkor volt a rendszerváltozás utáni izgalmas időszak. Az emberek a nyugati nyelvek felé fordultak, nem kizárólag az angol felé. Az olasz az egyik legfelkapottabb nyelv volt. Megelőzte a franciát is. Vagyis meg kellett írni. Abban teljesen igazad van, hogy ez hályogkovácsos merészség volt. Istenkísértés volt

– *Ne szabadkozz, kettőnk közül, én vagyok hályogkovács. Időnként félek, hogy egyszer valaki elmagyarazza, milyen kockázattal, milyen következményekkel járnak az írásaim.*

– Elismerem, vakmerőség volt 31 évesen írni egy ilyen szintézist, de semmilyen szempontból nem lehetett vele tovább várni. Ezt a sikere is bizonyítja. A magyar italianisztikában még soha ennyi kiadást meg nem ért egy monográfia. Tehát a kiindulópont egy kalauz lenne az olasz irodalomhoz, hogy lássák, mi az amit el kell olvasni. Ne azt olvassák, amit a kultúripar, a regényüzlet meg a kiadói biznisz felkínálnak, mert egyáltalán nem biztos, hogy azok a nagy művek. És még valami. Azért is meg kellett írnom ezt az olasz irodalomtörténetet, hogy lássák az emberek, hogy megtudják, mi az, ami már megvan magyar nyelven és mik a nagy hiányosságok, melyek azok a korszakok, szerzők, alkotások, nagy klasszikusok, akik nincsenek lefordítva. Ezt követően pedig az tanácsolom, hogy az olasz irodalomtörténet alapján kiválasztott szerzőket olvassanak. Nyilván mindenki a saját érdeklődése szerint. Ahogy *Alfieri* írta, „kövesse a természetes készletet”, mi az, ami őt vezérli, mi az, ami leginkább érdekli, érzelmes, szerelmes verseket, történeteket vagy izgalmas, kalandregényeket, esetleg tudományos értekezéseket, drámákat, eposzokat. És miközben ezeket olvassa, egyik olasz szerző adja őt a másiknak. Az igazán profi olvasó pedig nézze meg a szakirodalmat is. Hadd mondjam el, hogyha megvizsgálnák, mennyi hiányossága volt a magyar italianisztikának a rendszerváltozásig, akkor elképednénk, milyen kevés olasz klasszikus jelent meg magyarul. És aztán a 90-es évektől milyen sok. *Például az Orlando Furiózo Simon Gyula barátom fordításában, aztán Alfieri fordítások: Simon Gyula, Baranyi Ferenc, Juhos Lóránt. Tusnády László barátom újra fordította Tassótól A megszabadított Jeruzsálem-et, aminek csak nagyon régi, elavult fordítása volt. Egymás után jelentek meg az új fordítások: Nádasdy Ádám és Baranyi Ferenc Dante Isteni Színjátékából lefordította Pokolt. A Purgatóriumot pedig Baranyi Simon Gyulával együtt.* Még mindig sok a fehér folt, de ha azt vesszük, hogy milyen sok alapvető olasz mű vált hozzáférhetővé, az nagyon nagy, kultúrtörténeti jelentőségű. Hiszen ma már magyar nyelven az átlagolvasó is hozzáférhet nagy olasz klasszikusok műveire és a szakirodalomhoz is. *Manzoniról, Ungaettiről én írtam először könyvet, Alfieriről ötöt is, írtam Petrarcaról, akiről a rendszerváltozásig csupán egyetlenegy könyv jelent meg, még a XX. század legelején, 1907-ben Katona Lajos tollából.* Egyedül Dante kivétel, akiről tucatnyi könyv jelent meg a rendszerváltozásig és utána is. És hadd mondjam el, igaz, hogy a Lyra Mundi sorozatban megjelentek Petrarca fordítások, de óriási hiányosságai voltak életművének kiadásában, például a latin nyelvű és filozófiai műveit csak a 90-es években olvashattuk magyarul. Petrarcaról is csak egyfajta kép volt. Nagyon sok pótolni való volt és van, szeretném remélni, nem ér véget az a hatalmas lendület, ami a 90-es évekbeli olasz fordításokat jellemezte, amit az utókor a magyar italianisztika aranykorának fog nevezni.

Péntek Imre Migráns kvóta

És jönnek ők, a tengeren által,
zsebükben lapul néhány dollár,
a sárgák, feketék, zöldek, kékek,
s kapdossa őket makacs foglár.

Van úgy, hogy elmerül a csónak,
s mentőövel kell úszniuk...
Hát nem megmondta a hivatalnok,
hová siettek rossz fiúk?

Csak ne lenne oly távol a távlat,
meg a sok finom támogatás,
s nem lavór a Fekete tenger,
mélyében sok halotti váz.

Egy–egy pisztoly azért nem árt,
vagy egy csinos kis jatagán,
mert akadnak olyan percek,
hogy mindenki segíthet – magán!

De feltűnnek kedves bolondok,
akik hajóval mentenek,
oda visznek, ahova monddod,
és gátlásaik nincsenek.

Migráns! Ez a szó szépen hangzik
a vándorok lilás ajakán,
s ki fogunk kötni, az ellenszélben,
mert velünk a csókos kapitány.

Elözönlünk, óh, Európa,
te markáns arcú vén legény,
ismerős nekünk bármi nóta,
amit felböfögsz, szegény!

Elénekeljük teli szájjal
megannyi kényes himnuszod,
fejünkön nő a drága álhaj,
tapsolnak nekünk alkuszok.

Egyszer, a távoli jövőben,
egyszer néked is jó lehet,
van itt hely még, úgy látom bőven,
ha a helyzeted felismered.